

УНИЈА

www.unijakm.org

UNHCR
The UN Refugee Agency

ИНФО

Број 35-36. Год. IV Београд јули-август 2007. Бесплатан примерак ISSN 1820-3531

Издавање овог Билтена омогућио је Високи комесаријат за избеглице (UNHCR)

ТРИ ГОДИНЕ ЗАЈЕДНО

ИНТЕРВЈУ

Др Вуко Антонијевић
председник Координационог центра

У посети
општини Србица

Расељени на
EXIT-у

УМЕСТО УВОДНИКА, РЕЧ УРЕДНИКА

Три године заједно

Жељко Ђекић

Унија је непосредно по оснивању, у сарадњи са Међународном православном добротворном организацијом (ИОСС), почела да издаје информације везане за расељена лица, на четири стране, као подлистак у часопису за избегла и расељена лица "Прави одговор". Била је то претеча ИНФО Билтена Уније који је, захваљујући подршци UNHCR-а, односно реализацији пројекта побољшања информисаности расељених, финансираног од ове организације, прерастао у месечно гласило. Први број Билтена, штампан је у септембру месецу 2004. године, а до сада је изашло укупно 36 бројева.

У ове три године, објавили смо више стотина текстова и покушали да увек будемо актуелни, али пре свега објективни. Нису нас интересовали дневно политички догађаји, иако смо и њих пратили (преговори, седнице СБ везане за статус Косова и Метохије), већ истинит приступ информацијама које смо прослеђивали до наших читалаца ИРЛ. У протеклом периоду, новинари и сарадници Уније, обишли су готово све општине на КиМ, сва повратничка насеља на Космету, порушене и не порушене цркве и друга културна добра и направили низ репортажа са лица места. Урадили бројне интервјуе са првим људима државних органа Србије, али и ПИС Владе Косова. За Инфо су говорили и **Санда Рашковић Ивић**, председница Координационог центра, али и **Љуфти Хазири**, заменик премијера Владе Косова. Нису изостала ни размишљања српских (**Душан Јањић**) и албанских (**Шкељзен Маљићи**) политичких аналитичара, представника међународних организација (**Сорен Јесен Петерсен** шеф UNMIK-а, **Ленарт Коцалаинен**, шеф UNHCR-а у Србији и др), али ни општинских службеника за повратак, лидера локалних власти на Косову и Метохији, као и многих других.

Ипак, изнад свега нас је интересовала реч обичног човека. Његова животна искуства из колективних центара, али и први повратнички кораци. Пут од колективног центра до својих имања није дуг, али за то треба постојати огромна жеља и воља. Били смо сведоци таквих догађаја. У свежем сећању нам је још увек повратак у село Кош, када смо на путу повратка размењивали сећања о нашим првим сусретима у колективном центру у Рачи Крагујевачкој. Више пута, са повратницима смо делили недефинисана осећања приликом пријема кључева новоизграђених кућа.

Све у свему, прешли смо стотине хиљада километара

да бисмо своје читаоце известили о тренутној ситуацији на терену. И онда када то неки нису смели или хтели. Међу првима смо ушли у Призрен након 17. марта, радили интервју на српском језику у хотелу "Гранд" у Приштини, да би за овај последњи број припремили репортажу из Србице, општине у центру Дренице, у коју се још увек није вратило ниједно расељено лице.

У првом броју урадили смо интервју са **Пеги Хикс**, тадашњом шефицом UNMIK Канцеларије за повратак у Приштини. Садашња актуелност њених одговора недвосмислено говори да се за ове три године (неки би рекли осам), није променило ништа. Са оваквом тврђом слаже се и др **Вуко Антонијевић**, помоћник министра за КиМ и новоименовани председник Координационог центра у специјалном интервјуу нашем часопису. Осим тог интервјуа, у овом броју можете прочитати низ репортажа са простора КиМ, као и низ других текстова везаних за расељеничку популацију.

На крају, желим да се захвалим на изузетној сарадњи досадашњим члановима Уређивачког одбора, **Александру Грковићу** и посебно **Златку Маврићу**, који су у многоме заслужни (криви) за изглед ИНФО Билтена и садржај објављен у њему у протекле три године. Неки од нас настављају да се и даље боре с ветрењачама и са километрима. Пре свих **Бранислав Скробоња**, доскорашњи и садашњи председник Уређивачког одбора, који ће заједно са новим члановима **Радетом Ђирићем** и **Горданом Ђекић**, креирати уређивачку политику у наредном периоду.

Поштовани читаоци, од Вас очекујемо, пре свега да и даље будете уз нас, али и да нам шаљете предлоге, критике, евентуално и похвале, али и текстове за које ће се сигурно пронаћи одговарајуће место у нашем часопису.

Адреса редакције је УНИЈА-ИНФО Билтен, Крунска улица бр. 15; 11 000 Београд, e-mail: unijkam@eunet.yu.

Насловна страна првог броја Билтена, септембар, 2004. г.

ДР ВУКО АНТОНИЈЕВИЋ ПОМОЋНИК МИНИСТРА ЗА КОСОВО И МЕТОХИЈУ И
ПРЕДСЕДНИК КООРДИНАЦИОНОГ ЦЕНТРА

РЕШАВАЋЕМО БРОЈНЕ ПРОБЛЕМЕ РАСЕЉЕНИХ

Када овај број ИНФО Билтена изађе из штампе навршиће се 100 дана од именовања Вука Антонијевића, за помоћника министра за КиМ, односно првог човека Координационог центра. Да ли и довољно времена да се сагледа затечено стање и направи програм рада за наредни период, било је прво питање упућено челном човеку КЦ за КиМ.

- Пре свега, морам да кажем, да је тих сто дана веома брзо прошло, јер се много радило. Има доста незавршених послова, које просто не можемо да решимо, а вуку корење још од завршетка рата и прогона 250 хиљада људи са КиМ. Сада имамо нову организацију и КЦ је сада само један сектор

у Министарству за КиМ и то Сектор задужен за послове Републике Србије на КиМ. Циљ нам је да што више урадимо на решавању бројних проблема и сматрам да ће то ова гарнитура Центра и успети.

ОНЕМОГУЋИТИ НЕЗАВИСНОСТ КОСОВА

- *Било је недоумица да ли ће Координациони центар уопште остати у саставу новог Министарства за КиМ.*

У последњем тренутку је одлучено да КЦ због континуитета, али и због легитимитета и легалитета деловања државе Србије на КиМ, настави са радом. Координациони центар је орган, који на основу Кумановског споразума и споразума Човић –Хакеруп може да делује потпуно легално и легитимно на подручју КиМ у надлежностима које стоје у споразуму. То су, пре свега, повратак, питања несталих, локална самоуправа, социјална заштита, здравство, просвета и друге активности које највише могу да помогну Србима и другим неалбанцима да се врате, остану и опстану на тим просторима. Коначно КЦ ће свим расположивим средствима утицати на спречавање сваке врсте независности албанске државе на простору КиМ..

ОПТИМИСТА

“Преговори су настављени, али поново имамо једну ситуацију, чак бих рекао отворену претњу да преговори морају да се заврше до 10. децембра. Опет се покушава држава Србија увући у један процес који има предвидив крај. Амерички и европски представник, за разлику од руског, не наговештавају у својим изјавама неку наду да ће да дође до правих преговора. Србија заиста жели да се пронађе неко решење, док албанска страна не жели да разговара о статусу рачунајући да је, по њима, тај статус дефинисан, односно завршен. Срби у својој матичној држави су за њих мањина и они настављају да отворено прете како ће 10. децембра прогласити независност. Таква претња мора да се узме врло озбиљно, јер они са тим проглашењем не иду случајно. Албанци ће да чекају да истекне време, а наша страна заиста жели да се нађе право решење и да сачува свој интегритет и суверенитет. Упркос свему, оптимиста сам и рачунам на чврст руски став у Савету безбедности”, каже Антонијевић, коментарушући наставак преговора.

СТРУКТУРА МИНИСТАРСТВА ЗА КОСОВО И МЕТОХИЈУ И СПИСАК ПОСТАВЉЕНИХ И ИМЕНОВАНИХ ФУНКЦИОНЕРА

МИНИСТАРСТВО ЗА КиМ

1. **проф. др. Слободан Самарџић** - министар
2. **Душан Пророковић** - државни секретар
3. **др. Вуко Антонијевић** - помоћник министра и председник Координационог центра
4. **Љубомир Кљакић** - помоћник министра (сарадња са UNMIK-ом и KFOR-ом)
5. **Бранислава Алендар** - помоћник министра (међународни односи)
6. **мр. Момчило Јагодић** - секретар министарства

УНУТРАШЊЕ УРЕЂЕЊЕ МИНИСТАРСТВА

1. Сектор за међународну сарадњу
2. Сектор за сарадњу са међународним мисијама на Косову и Метохији
3. Сектор задужен за послове Републике Србије на Косову и Метохији – Координациони центар за Косово и Метохију

У Сектору за координацију послова Републике Србије на КиМ – Координационом центру, обављају се послови који се односе на: функционисање институција Републике Србије на територији Косова и Метохије; образовање, здравство, социјалну политику, културу, медије, верска питања, обнову културног и духовног наслеђа Србије и СПЦ на КиМ, инфраструктуру и телекомуникације у српским подручјима Косова и Метохије у којима функционишу институције Републике Србије; финансијску, правну, техничку и кадровску помоћ у свим областима значајним за Србе и остале неалбанске заједнице на Косову и Метохији; безбедносну и правну заштиту припадника националних заједница и правних лица са Косова и Метохије; координацију послова из области привреде и економског развоја са ресорним министарствима и осталим надлежним органима и организацијама Републике; унапређење енергетике, саобраћаја и телекомуникација; заштиту права и повратак прогнаних и интерно расељених лица на КиМ и сарадњу са комесаријатом за избеглице Републике Србије у делу који се односи на интерно расељена лица са КиМ; израду нацрта закона и других прописа којим се уређује суштинска аутономија КиМ; вођење посебних евиденција о непокретностима на територији КиМ, као и други послови из делокруга Сектора.

КООРДИНАЦИОНИ ЦЕНТАР ЗА КОСОВО И МЕТОХИЈУ ОДЕЉЕЊА И НАЧЕЛНИЦИ ОДЕЉЕЊА

1. **ЗЛАТАН РИБАЋ** - Одељење за управу и координацију рада служби локалне самоуправе
2. **МИРЈАНА ЋОЈБАШИЋ** - Одељење за привреду и економски развој
3. **РУЖИЦА МИЛИЋ** - Одељење за образовање, здравство, животну средину и спорт
4. **ИГОР ПОПОВИЋ** - Одељење за правосуђе, људска права и имовинско-правне односе
5. **ДОБРИВОЈЕ СЕКУЛИЋ** - Одељење за рад, запошљавање и социјална питања
6. **ГОРДАНА МАРКОВИЋ** - Одељење за културу, медије, бригу о културном и природном наслеђу на Косову и Метохији и сарадњу са Српском православном црквом
7. **БОРИСЛАВ ТАЈИЋ** - Одељење за повратак и хуманитарну помоћ

Наведени начелници Одељења могу се добити посредством телефона: 011/310-89-00

Осим три сектора министарство има и Подручну јединицу Министарства за Косово и Метохију – Канцеларија Министарства у Косовској Митровици

- **Поменули сте стварање независне албанске државе на КиМ. У Резолуцији СБ УН 1244 о томе није било ни говора.**

Та резолуција је подразумевала војни и цивилни протекторат на КиМ и заиста нигде није било ни помена о томе да ће да се разговара о стварању неке нове државе. Подсетићу да је међународна војна и цивилна мисија преузела задатак да од Косова направи мултиетничко друштво, да омогући повратак свима, одакле су протерани, да помогне у изградњи цивилних институција и да направи амбијент за нормалан живот на КиМ, достојан човека. Имамо поражавајуће резултате да све оно што је било зацртано или предвиђено Резолуцијом 1244 није остварено. Немамо ниједан град за који би се могло рећи да је мултиетнички. За 21 век је то недопустиво. Нека мања насеља или села су увек могла да буду моноетничка, али нигде у свету није забележено да су градови моноетнички. Чини ми се да постоји једна прећутна, али легализована забрана повратка Срба, поготово у градове. Сасвим другачије бисмо причали да 250-300 хиљада Срба тренутно живи на Космету. Чини се да се понавља хрватски сценариј са крајишким Србима. Што се мање Срба врати, мањи је реметилачки фактор, лакше се прави независна држава, а одговорне, због такве ситуације није тешко препознати.

- **Поменули сте повратак на КиМ. Сматрате ли да је држава Србија могла да предузме нешто више како би се расељени вратили у своје домове?**

За свих ових осам година, ми нисмо по том питању заиста ништа могли да урадимо. Имали смо низ опструкција. Пре свега, од незрелих косовских институција, али не сме се заборавити да велику одговорност сноси и међународна заједница.

Др Вуко Антонијевић у разговору са уредником ИНФО Билтена

Сви се сећамо како се међународна заједница хвалила тиме да је за две-три недеље успела да врати стотине хиљада прогнаних Албанаца, иако знамо како је изгледао комплетан сценариј тих догађаја.

Како онда да протумачимо чињеницу да међународна војна и цивилна мисија ништа нису успеле да ураде и по питању повратка Срба. Отворено бих рекао да су, чак, спречили повратак, јер су увек морали да питају етничке Албанце или локалну албанску заједницу да ли дозвољавају повратак,

ОДЛОЖИТИ ПОКРАЈИНСКЕ ИЗБОРЕ

“Мислим да ћемо имати јединствен став око изласка на најављене изборе на КиМ. Проблем је што ти избори нису одржани раније, јер нема смисла да се одржавају у јеку преговора. Једном смо учествовали у тим изборима, када су нас све српске институције позвале да изађемо, други пут нисмо. Било је великих подела, а све то није дало резултат. Крајње је време да више не будемо статисти и држава мора ту да има јасан став око изласка на покрајинске изборе. Не сумњам да ће тај став прихватити сви Срби, али и Роми, Горанци, Ашкалије, Египћани, сви који признају институције наше државе. Видећемо, сачекаћемо тај став, иако сматрам да сада није време за било какве изборе и да није тренутак да се додатне тензије распирују”, износи председник КЦ своје ставове о изласку на најављене покрајинске изборе.

што је недопустиво. Управо због тога, на њима лежи највећа одговорност што нема стварног повратка на КиМ. Превелик пренос одређених ингеренција на незреле и неспособне косовске институције условиле су не испуњавање унапред зацртаних стандарда. Представници међународне заједнице инсистирали су на испуњавању стандарда, пре доношења одлуке о статусу. Данас то више нико и не спомиње.

НАЈТЕЖЕ У МЕТОХИЈИ

- **На многим скуповима представници Владе Србије износе чињенице, да и скроман број повратника које наводе међународне институције није истинит.**

Реално на КиМ, није се вратило више од две-три хиљаде стварних повратника српске националности. Иако неке организације износе цифру између десет и двадесет хиљада. Значи, ако је прогнано око 250 хиљада људи са Космета, а нема више од неколико хиљада повратника, то даје најбољу оцену онима који су били задужени за тај процес. На КиМ су се људи враћали углавном спонтано, организованог повратка готово да и није било. А постоји, такође, одређен број лица који се само фиктивно пријавио, да би могли лакше остварити нека своја права или добити старосну пензију која износи 40 евра.

- **Оно што можда још више забрињава је податак да се од 1999. године, више људи иселило него што се вратило. Како помоћи онима који живе на КиМ да опстану на тим просторима?**

Ситуација у разним регионима на КиМ није иста. Северни део Косова је у неком бољем статусу када је безбедност у питању, али и запошљавању, социјалној заштити или било којем другом сегменту живота, од других региона. Овде имамо пораст српског становништва северно од Ибра у односу на 1999. годину. Северни део сада има око 58 хиљада Срба, а пре рата било нас је око 50 хиљада. Нешто лошија ситуација је у Косовском поморављу (Гњилане, Витина, Косовска Каменица, Ново Брдо). Тамо је концентracија Срба нешто већа и према нашим проценама има их између 25 и 30 хиљада. Нажалост, број Срба на том простору у односу пред рат смањио се за половину.

- **Најтежа ситуација је у Метохији. Шта је са централним Косовом?**

У Метохији је, од 50 - 60 хиљада Срба, који су тамо живели, остало свега неколико хиљада. Ради се углавном о повратничким заједницама у Гораждевцу и Осојанској долини. Стање у Метохији се слободно може назвати катастрофалним, јер те повратничке заједнице личе на класични гето.

Централно Косово, укључујући и општину Штрпце, пре рата је бројало око 110 хиљада припадника српске заједнице. Данас једва да их има између 25-30 хиљада. Овде се наши подаци слажу са цифрама UNHCR-а, UNMIK-а, KFOR-а. Када се све сабере стиже се заиста до поражавајуће статистике.

- **По Вашој оцени, шта је највећи разлог томе?**

Чињеница је да је држава Србија много уложила, али и да је, као што сам већ рекао, имала опструкцију од стране Албанаца, који су опет "успели" да анимирају међународну заједницу да она брани њихове ставове. Ниједан организовани повратак није се могао остварити без пристанка локалне заједнице. Тада су формиране и Општинске радне групе за повратак. Познато је да када нешто нећете да решите ви формирате радне групе и онда се сваког месеца замајавате са истим причама, док време неумитно пролази.

Реално о чему могу да размишљају људи у колективним центрима. После осам година прогонства, када буквално преживљавају, када немају приступ својој имовини, много лакше се одлуче да је продају. Неколико година по егзодусу, озбиљније су рачунали на повратак, надали су се неким позитивним променама. Када од тога није било ништа, а деца почела да стасавају, полазе у школе, стварају породице, шта друго преостаје тим људима него да продају своју имовину. Како време одмиче све је мање наде да ће се повратак остварити и бити одржив.

- **Проблем повратка осим Срба, имају и друге националне заједнице. Пре неколико дана посетили смо Ромску махалу у Косовској Митровици. И тамо је број повратника у односу на предратно стање занемарив.**

Две трећине прогнаних са КиМ су Срби. Али проблем са повратком имају и мањинске заједнице. Посебно бих истакао Роме, јер је већина напустила не само простор КиМ него и Србије и Црне Горе. Сналазили су се како је ко умео. Неки су кренули, пут западне Европе, али их сада враћају назад. Роми који су расељени из јужног дела К. Митровице у његов северни део тешко се враћају. За осам година, представници међународне заједнице и локални Албанци нису успели да их врате. Желим да истакнем да је Ромска махала запаљена неколико месеци након завршетка рата уз толико присуство цивилне и војне мисије и међународне полиције у јужном делу К. Митровице. Албанци су палили насеља где је живело 7-8 хиљада Рома буквално пред њиховим очима. Сада су хтели да на том месту праве паркове и спортски центар. Можда је декада Рома то спречила, па се кренуло са обновом махале. Али све то иде исувише споро и ја бих и тај повратак више назвао спонтаним него организованим. Уосталом, број повратника то најбоље илуструје.

ПОТРЕБНА БОЉА САРАДЊА СА УДРУЖЕЊИМА РАСЕЉЕНИХ

- **Људи који се сад тренутно налазе у централној Србији често постављају питање интеграције расељених. Да ли је то у надлежности Координационог центра?**

Није то наша надлежност, већ Комесаријата за избеглице. Заиста би било лоше да се КЦ бави са интеграцијом расељених људи у Србији. Наша првенствена жеља и циљ и надлежност је повратак Срба на КиМ. Учинићемо све да им то омогућимо.

- **Лоша информисаност расељених, али и оних који су остали на КиМ, ствара додатне проблеме овом питању?**

Ту су наше могућности ограничене, поготово на КиМ. Знате да привремена власт на КиМ и међународна заједница, никад нису дозволиле да државни медији Србије имају доступност на том подручју. Искључили су и предајнике телевизије Мост, али и многе базне станице мобилне телефоније. Њихово оправдање је да су то паралелне институције државе Србије. Слажем се да би расељена лица требало да буду боље информисана и КЦ ће, у границама својих могућности, покушати да ту ситуацију побољша.

- **Какву сарадњу имате са удружењима расељених лица?**

Дуго сам у КЦ и знам како је то раније функционисало. У једном тренутку, бавити се тим послом било је врло профитабилно. Било је периода када је било и добре сарадње док та активност код већине удружења није девалвирана. У прошлом сазиву КЦ мало се променио однос и третман према удружењима. Чини ми се да је томе можда допринела и наша мала пасивност, али и пасивност самих удружења. У овом тренутку, готово да осим са Удружењем породица киднапованих или несталих лица на КиМ, немамо никакве сарадње са другим удружењима која би требало да на прави начин представљају своје сународнике у расељеништву.

32 МИЛИОНА ЕВРА ЗА ИНВЕСТИЦИОНИ ПЛАН ЗА КИМ

Инвестициони план за 2006. годину, предвиђао је око 32 милиона евра за реализацију пројекта на КиМ. То је нешто више од две и по милијарде динара. Део тих средстава требало је да буде реализован још у 2006. години, али због расписивања избора, формирања нове Владе и привременог финансирања из буџета, није могло да се уради оно што је у претходном периоду било планирано. То је штетило и најдрастичније се и одрази тамо где је најтеже у држави Србији, на Косову и Метохији.

Ове године ишли смо на варијанту од 148 милиона, а за наредну годину планирано је милијарада и по динара. Средства ће се користити за изградњу повратничких насеља и за помоћ у материјалу повратничким заједницама. Посебан однос имаћемо према запошљавању младих људи, тако што ћемо финансирати развојне пројекте независно да ли су намењени за правна или физичка лица.

ПРЕДСТАВНИЦИ ФЕДЕРАЛНЕ МИГРАЦИОНЕ СЛУЖБЕ РУСИЈЕ (ФМС) ПОСЕТИЛИ УНИЈУ И РАЗМЕНИЛИ ИСКУСТВА О СТАТУСУ ИРЛ

КОРИСНА РАЗМЕНА ИНФОРМАЦИЈА

Жовзан Саидовна Зајналбидијева, заменик начелника управе Федералне миграционе службе Русије (ФМС) у пратњи Марата Зарифова, саветника за питања реинтеграције у UNHCR-у Београд, посетила је Канцеларију УНИЈЕ у Београду, где је разговарала са Браниславом Скробоњом, Славицом Милуновић, Златком Маврићем и

Робертом Станојевићем, члановима Управног одбора као и са Богданом Меанџијом, асистентом извршног секретара Уније. Отварајући састанак, Бранислав Скробоња се захвалио на посети и, у кратким цртама их упознао са активностима УНИЈЕ. Посебно истакавши информисање, које се очитује издавањем сопственог Билтена и емитовањем радио емисија.

Гошћа из Русије показала је велико интересовање за процедуре везане за повратак. Нарочито је занимало учешће ИРЛ у тим процедурама, а посебно економска одрживост. Детаљно, о овој проблематици, упознао је Роберт Станојевић, док је Славица Милуновић навела пример повратника у село Кош, у коме су основане четири фирме са задатком да се помогне економска одрживост.

Златко Маврић је говорио о повратку у градске средине и о недостацима ревидираног Приручника за повратак. Један од њих је, да су на исти начин третиране реконструкције кућа у градским и сеоским срединама. Такав приступ не може да се одржи, јер је реч о потпуно другачијим условима које треба да задовоље ти објекти. Г-ђа Зајналбидијева се сложила са таквом констатацијом, поготово што ФМС има искуства у реконструкцији баш у градским срединама. Пре него што је прешла на излагање о искуствима ФМС, распитивала се о сарадњи УНИЈЕ са државним органима Србије.

Учесници састанка

Упозната је с чињеницом да УНИЈА има потписан Меморандум о разумевању са Координационим центром, као и добру сарадњу са Комесаријатом за избеглице. Исто тако је истакнуто да постоје одређени контакти са Министарством за повратак и заједнице ПИС владе Косова.

Пошто је пренела поздраве њеног директора г. Рамадановског, Зајналбидијева је говорила о руским искуствима са ИРЛ.

Активности око прихвата и смештаја ИРЛ на себе је преузела држава преко Федералне миграционе службе. У Русији се, дакле, много мање ослањају на међународне агенције и међународне и домаће НВО, што је последица економске стабилности Русије. Од агенција и организација које су биле активне у Русији истакла је МКСК, UNHCR и ДСИ.

Што се ФМС тиче, она има канцеларије широм Русије. Конкретно, кад је о Чеченији реч, било је око 300 000 ИРЛ, а објекти су били тешко оштећени.

Људи су били прихваћени у колективне центре, прво под шаторе, а потом у објекте од чврстог материјала. Сваки колективни центар имао је своју медицинску службу, дечију собу, заједничку кухињу, перионицу и сушионицу. Привремено расељени су добили основни намештај и постељину, а за личне трошкове добијали су по 25 рубљи дневно.

Држава је много учинила на обнови тешко оштећених објеката, тако да се сада у Горком и другим местима у Чеченији, једва виде трагови ранијих разарања, а број ИРЛ је пао на 34 000 (у Чеченији 30 000, а у Ингушетији 4000). У Горком је РПЦ отворила цркву у којој се служе службе, а обновљена је и џамија.

На крају састанка, у знак сећања, Зајналбидијева је својим саговорницима поклонила заставицу ФМС и зажелела да се и убудуће састају и размењују искуства.

Текст и фото: Бранислав Скробоња

СА ПРОБЛЕМИМА У ЈАВНОСТ

У периоду између два броја Инфо Билтена, Унија и њене чланице, одржале су низ активности везаних за побољшање информисаности интерно расељених лица. Посебно вреди истаћи конференције за новинаре, почетком јула у Нишу и средином јула у Приштини, као и наставак емитовања радио емисије намењене ИРЛ, одржане средином августа из студија РТВ "Јасеница" у Смедеревској Паланци.

У Нишу, у организацији Уније и удружења "Срећна породица", одржан је округли сто и конференција за новинаре на којој се говорило о правима расељених лица.

ИМОВИНСКА ПРАВА РАСЕЉЕНИХ

Прибављање документације, приступ правосудним органима, имовинско-правна питања, радне књижице и прибављање друге документације, проблеми су са којима се најчешће суочавају избеглице, истакла је, у уводној речи, **Радмила Вулићевић**, председница удружења "Срећна породица", организатора конференције у Нишу. Појаснила је да Унија намерава да сугестијама и ставовима утиче на институције на Космету преко канцеларије у Приштини и организација са којима сарађује како би се помогло избеглицима да остваре своја права.

Медији су са интересовањем протрапили конференцију у Нишу

Живојин Јокановић, дипломирани правник, адвокат из Приштине, у свом излагању је навео да су постојећи проблеми прогнаних лица која тренутно живе у Србији селектовани у три примарне групе. Расељена лица суочавају се с великим проблемом уколико им је потребан неки лични документ који се налази у измештеним службама, у градовима широм Србије. Због лоших услова рада, матичне службе онемогућавају брзо и правовремено добијање одређених докумената. Други велики проблем су паралелни судови који раде на Косову и Метохији и Србији, јер им се одлуке често не подударују. Највећи проблем за интерно расељена лица су нерешени имовински односи.

Љубимка Смиљанић Митровић, из Одељења за решавање правних питања расељених лица, канцеларија UNHCR-а у Београду, сматра да кључ за решење овог проблема лежи у већем ангажовању и учешћу државе. "Потребно је радити на примени постојећих и доношењу нових закона о административном таксама. Затим је неопходно формирати тело које ће пратити

исправност рада адвоката на Косову, као и осигуравање српске имовине на Косову и Метохији", изјавила је Љубимка Смиљанић Митровић.

Своје виђење овог проблема, као и предлоге и сугестије како и на који начин би их требало решавати, изнела је **Ивана Марковић**, из удружења расељених "Југ" Краљево. На крају конференције договорено је да се Закључци и препоруке са конференције проследи: Министарству за Косово и Метохију, Министарству за локалну самоуправу, Министарству за рад и социјалну политику, Министарству правде, Министарству за повратак Косова, Унији М, Приштина.

КОНФЕРЕНЦИЈА УНИЈЕ И УНИЈЕ М У ПРИШТИНИ

"Дозволите нам да се се вратимо на Косово" била је централна тема конференције одржане у просторијама канцеларије Унија М у Приштини. У присуству бројних новинара, из редакција српских и албанских медија на Косову, говорили су **Александар**

Грковић, пројект менаџер канцеларије УНИЈА М са седиштем у Приштини, **Доста Палић**, председница Управног одбора Уније са седиштем у Београду, као и чланови Управног одбора Уније **Славица Милуновић** ("Божур" Смедеревска Паланка) и **Златко Маврић** ("Свети Спас" Београд).

"Унија М, као ресурсни центар за расељена лица са Косова, основана је прошле, а почела са радом фебруара ове године. Пројекат оснивања овог центра подржали су Влада Косова, UNDP Косово и UNMIK", истакао је Александар Грковић, додајући да је Унија М своје активности презентovala на свим нивоима. Рекао је да су и албанске НВО добиле информацију шта Унија М ради на Косову и изразиле спремност, да заједничким снагама, реализују одређене активности. Грковић је таксативно навео колико је састанака одржано у организацији Уније М, колико је

АКТИВНОСТИ

она имала посета корисника и какви су њени даљи планови.

На доста емотиван начин, али са пуно информација, података и цифара, Златко Маврић је говорио о конкретним проблемима повратка на Косово. Изнео је двоипогодишњу хронологију догађаја од усвајања концепт документа за повратак расељених у град Призрен, до финалне верзије коју је усвојило Централно тело за одобравање пројеката, а на крају одбила Комисија за проверу оправданости пројеката (БАЦ), којом председава министар за заједнице и повратак (шире информације о томе можете прочитати на наредној страни ИНФО Билтена).

“Ми, као удружење расељених лица или УНИЈА, свакодневно смо у контакту са ИРЛ, како на терену тако и у нашим канцеларијама и имамо обавезу да пред свим институцијама које могу да помогну у повратку исказемо њихову огромну жељу за тим”, рекла је Славица Милуновић. Изнела је социјалну карту расељених, рекавши да је њих 52% незапослено, 14% ради или су радили у државним институцијама које имају своје седиште у неком граду у Србији, 10% ради код приватника, 5, 5% су привремено или повремено запослени (ради на дневницу или надницу), 11% су пензионери, а 7,5 % су студенти. Истакла је да велики број ИРЛ још увек живи у колективним центрима у ишчекивању да се скоро врате у своје домове.

Такође, образложила је компликовану процедуру повратка, од захтева расељених за повратак, до имплементације усвојеног концепт документа на Централном телу за разматрање пројекта.

“Да би расељена лица могла да остваре своја право на овај начин организованог повратка од истраживања њихове жеље до коначног повратка прође 4-5, а негде и шест година. Мислим да не постоји стварна спремност да се помогне расељеним лицима да остваре то своје право и да им дозволимо да се

заједно врате својој кући”, закључила је Славица Милуновић.

Доста Палић затражила је од новинара из медија на албанском језику, да пренесу праву слику тренутног стања расељених, упознавши их, у кратким цртама, са историјатом, мисијом и чланицама Уније. Напоменула је да су удружења највише везана за рад Општинских радних група, Министарства за повратак и заједнице, Канцеларије за заједнице и повратак које постоје у свим општинама, као и са општинским

Велики одазив новинара на конференцији у Приштини

службеницима за повратак. “О нашем раду и активностима које проводимо, редовно извештавамо и UNMIK, UNHCR и друге владине и невладине органе и организације”, истакла је Доста Палић.

Након тога уследила су бројна питања новинара на која су представници расељених стрпљиво, али аргументовано одговарали.

Текст и фото: М. Кончар

ПОНОВО РАДИО ЕМИСИЈА

Још у априлу месецу 2003. године, Унија је, захваљујући подршци ЈОСС-а, кроз пројекат финансиран од стране Норвешке црквене помоћи и UNHCR-а, као и логистичкој подршци Радија “Глас цркве”, гласила тадашње Епархије шабачко- ваљевске, почела са пилот-пројектом реализације емисије намењене расељеним лицима која се емитовала под називом “Раскршћа живота”. За три године, сваког петка од 15 -17 часова, из студија Радија “ Глас цркве” емитован је програм уживо, а неколико месеци касније емисије су почеле да се реемитују и на Радију “Светигора” Цетиње, као и на “КИМ” радију из Чаглавице. Укупно је емитовано нешто више од 100 емисија, али због недостатка средстава и донатора, наставак овог пројекта био је неизвесан.

Захваљујући разумевању Представништва UNHCR-а Србија, омогућен је даљи наставак емитовања ове емисије, истина, за сада само као пилот пројекат. Прва у низу емисија, које би требало, једном месечно, да се емитују из регионалних центара централне Србије, одржана је 16. августа из студија РТВ “Јасеница” у Смедеревској Паланци. Централна тема емисије била је “Повратак на Косово и Метохију и његова одрживост”. О томе колико се расељених вратило, како су тамо дочекани, од чега и у каквим условима живе, говорили су, гости у студију, **Давор Рако**, из Представништва UNHCR-а у Београду и **Златан Рибачић**, представник Министарства за Косово и Метохију. О проблемима расељених у региону Смедерева, као и о искуствима своје организације причала је Славица Милуновић, из удружења “ Божур” Смедеревска Паланка.

Директно у програм, укључио се и **Добри Радвановић**, представник села Кош, изневши тренутно стање у каквом се налазе повратници у овом селу, али и читавој Осојанској долини. Затражио је помоћ и представника Владе Србије и UNHCR-а, преваходно у пројектима који би омогућили економски опстанак повратника.

Посредством телефонских линија ставове оних који желе да се врате, а из разних разлога то још увек нису учинили, презентовао је **Ненад Сташић**, расељено лице из Дреновца у општини Клина, са тренутним местом пребивалишта у Београду. Ова емисија реемитована је и у поподневном термину наведеног Радија и како су нам рекли домаћини, изузетно је добро примљена.

Наредна емисија требало би да се емитује **18. септембра 2007. године, у 12, сати на РТС – РЈ НИШ**, на фреквенцијама **ФМ 99,5 и 97,9 и СТ 711 Кх**. Тема емисије је **Права интерно расељених лица са Косова и Метохије** (Правни проблеми ИРЛ). Гости у студију требало би да буду представници Министарства за КиМ, Координационог центра, UNHCR-а, Праксис-а, а очекује се и директно укључење у програм интерно расељених лица.

ПРОПАО ПРОЈЕКАТ ПОВРАТКА У ГРАД ПРИЗРЕН

МИНИСТАРСТВО ПАЛО НА ИСПИТУ

Ово је јединствени закључак интерно расељених лица, несуђених повратника у град Призрен. Нада, да ће им се обновити куће, распршила се као мехурићи од сапунице једним декретом ВАС-а (Комисије за проверу оправданости пројеката), на чијем се челу налази министар за заједнице и повратак. Апсурд је тим већи што је наведени министар, у више наврата, јавно истицао да ће реконструкција кућа у Призрену сигурно кренути ове године и што је концепт документ повратка у град Призрен усвојен на Централном телу за разматрање пројекта, на чијем се челу налази управо Министарство за повратак.

Након скоро две и по године активног рада на реализацији концепт документа – пројекта за организовани повратак 30 породица у град Призрен, корисници концепт папира, повратници у град Призрен, дочекали су давно жељени тренутак, да са представницима општине Призрен, обиђу места на којима су биле и на којима треба да се поново граде њихове куће. Интерно расељена лица нису крила изненађење изузетном кооперативношћу званичника у општини Призрен.

ПОДРШКА ЛОКАЛНИХ ВЛАСТИ

У обилазак кућа, поред расељених и представника удружења “Свети Спас”, кренули су општински службеник за повратак, представници директоријата за заједнице општине Призрен, представници UNMIK-а и представници Косовског заштитног корпуса, који су прихватили да бесплатно изврше

Док је постојала нада...

рашчишћавање терена. Након обиласка свих локација на којима је требало да се крене са градњом, присутни нису крили задовољство да су најзад испуњени сви услови за почетак обнове порушених објеката.

Дан након испуњења свих захтева и услова за почетак градње, наде расељених су се распршиле као мехурићи од сапунице. Новоустановљена комисија за проверу оправданости пројеката - ВАС, на чијем је челу министар Министарства за заједнице, доноси одлуку да је износ за градњу кућа већи од предвиђеног Приручником за одрживи повратак, те да исти приручник финансијски не може да подржи градњу у урбаним срединама. Другим речима, састављачи Приручника су предвидели повратак расељених само у сеоске средине.

ИЗНЕВЕРЕНА ОЧЕКИВАЊА

Несуђени повратници нису могли сакрити изненађење и огорчење изненадним обртом ситуације. Очекивали су све, али најмање да након две и по године чекања, када су финансијска средства за реализацију овог концепт документа обезбеђена, Министарство, које би, бар по називу, требало да се бави повратком, утиче да се пројекат врати на поновно тражење донатора. Дато образложење не може бити прави разлог одбијања финансирања, јер се износ за градњу знао још 2005. године, и као такав (већи од предвиђеног Приручником) прихваћен од стране највишег органа – Централног тела за разматрање пројеката. Испоставило се да је ВАС ревидирао одлуку највишег органа, што би стари рекли “и над попом има поп”. Након овог изненађујућег обрта, расељени – корисници пројекта повратка, једногласно су констатовали да је “Министарство за повратак пало на испиту и да је оваква одлука Министарства велики корак уназад, али и шамар и порука обесхрабрења онима који су се одлучили за повратак”.

ЦЕНТРАЛНО ТЕЛО ЗА РАЗМАТРАЊЕ ПРОЈЕКТА (ЦТРП)

У прерађеном Приручнику за одрживи повратак се наводи да Централно тело за разматрање пројеката (ЦТРП) претреса све пројекте добровољног повратка и друге иницијативе које одобре општинске радне групе како би се обезбедила доследност са постојећом политиком повратка и општим оперативним оквиром.

ЦТРП процењује квалитет концептних докумената, њихову усклађеност са политиком повратка и свим аспектима повратка на Косово, како је наведено у иновираном Приручнику за одржив повратак и општим оквирним планом повратка.

Уколико су исти у складу са Приручником за одржив повратак и општим оквирним планом повратка, ЦТРП доноси одлуку простом већином гласова и та одлука постаје званична пошто је потпишу сви присутни чланови.

ЦТРП чине чланови са правом гласа које званично именују следеће институције или организације: Министарство за заједнице и повратак; Канцеларија премијера; Министарство за локалну управу; UNMIK; UNHCR и UNDP.

Остали укључени чланови са статусом посматрача су удружења ИРЛ, заједница донатора и представници цивилног друштва Косова.

Улога ВАС-а није могла да се пронађе у наведеном Приручнику.

ХРОНОЛОГИЈА ДОГАЂАЈА

Августа 2005. године, усвојен је концепт документ (КД) за повратак 30 породица у град Призрен, на другој седници ОРГ

Априла 2006. године, Централно тело за разматрање пројеката усваја КД у целини

Августа 2006. године, усвојен буџет за изградњу кућа предвиђених КД у износу 504.110 евра

Маја 2007. године, на састанку ВАС-а, иако је било примедби на висину износа за изградњу кућа, прихвата се чињеница да се ради на урбаном повратку, што подржава и UNMIK

Јуна 2007. године, представници Косовског заштитног корпуса, UNMIK-а општине, Светог Спаса и корисници КД, обилазе локације за изградњу, а пре тога, на састанку, представници локалне самоуправе закључују да се са 26.000 евра по кући може извршити реконструкција свих објеката

3. јула 2007. године

Након што је представник Светог Спаса упознао присутне да су сви задаци испуњени и да реконструкција кућа може да почне, ВАС ревидира одлуку Централног тела за разматрање пројеката и одбија финансирање КД за повратак у град Призрен и Министарство за заједнице и повратак упућује носиоцу КД Светом Спасу са следећим садржајем:

МИНИСТАРСТВО ЗА ПОВРАТАК И ЗАЈЕДНИЦЕ

Удружењу Свети Спас

г. Златко Маврић

Поштовани,

На основу закључка са састанка ВАС-а одржаног 3. јула 2007. у својству Председавајућег, обавештавам Вас, да је пројекат реконструкције и изградње кућа у Призрену одбијен због изразитог одступања од тренутно важећих стандарда по критеријуму трошкова.

Како се у предложеном пројекту истовремено третирају питање стварања услова за повратак и реконструкција културног наслеђа, тренутно расположива средства су знатно мања од потребних, а фазни приступ реализацији пројекта не би дао адекватне резултате.

Одступање од техничких норматива за хуманитарно решавање стамбеног питања повратника створило би преседан који бидугорочно угрозио и саму реализацију пројекта Поткаљаја, због немогућности наставка финансирања и потпуне реализације.

Из ограничених, тренутно расположивих средстава, није могућа реализација пројекта без изузетних одступања од тренутно важећих стандарда садржаних у приручнику за одрживи повратак.

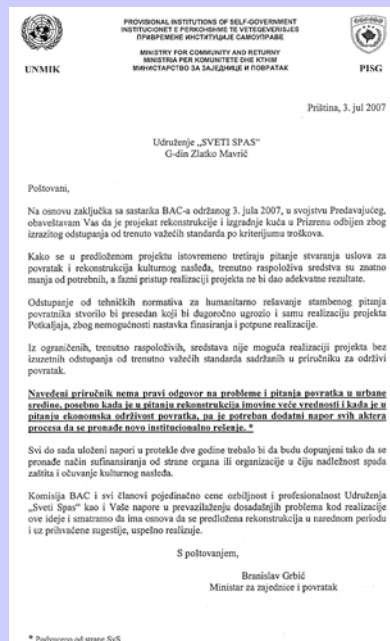
Наведени прручник нема прави одговор за проблеме и питања повратка у урбане средине, посебно када је у питању реконструкција имовине веће вредности и када је у питању економска одрживост повратка, па је потребан додатни напор свих актера процеса да се пронађе ново институционално решење.

Сви до сада уложени напори у протекле две године требало би да буду допуњени тако да се пронађе начин суфинансирања од стране органа или организације у чију надлежност спада заштита и очување културног наслеђа.

Комисија БАЦ и сви чланови појединачно цене озбиљност и професионалност удружења "Свети Спас" као и Ваше напоре у превазилажењу досадашњих проблема код реализације ове идеје и сматрамо да има основа да се предложена реконструкција у наредном периоду и уз прихваћене сугестије, успешно реализује.

С поштовањем,

Бранислав Грбић, министар за заједнице и повратак

* Подвучено од стране СВЗ

Незадовољни повратници заштиту својих права затражили су од UNHCR-а Београд, где су наишли на топао пријем и обећање да ће се, у најскорије време, одржати састанак повратника са свим актерима који учествују у повратку, како би се нашао најприкладнији одговор и решење за насталу ситуацију.

Више о овоме говорило се и на конференцији за штампу одржаној у Приштини, о чему су извештавали и медији на албанском језику.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Две и по године расељени у Призрену, обмањивани су да постоји расположење међународних институција и косовске

владе за повратак. Без икаквог пројекта, личним средствима ангажованих у Св. Спасу, обављено је 6 "Иди-информиши" посета у Београду, Крушевцу, Краљеву, на којима је било присутно преко 320 ИРЛ. Уз подршку UNHCR-а и НРЦ-а у обилазак домова, у "Иди-види" посете ово удружење је водило 737 корисника, од тога 112 корисника који су селектовани за овај концепт документ.

Иако је у целој овој причи, једина светла тачка безрезервна подршка институција и појединаца у општини Призрен, расељенима је упућена веома лоша порука да се могу вратити само у сеоске средине. А докле ће повратници у села опстати без подршке повратника у граду, остаје да се види.

НОВИНАРИ БИЛТЕНА, СА ПРЕДСТАВНИЦИМА УДРУЖЕЊА “ЗАВИЧАЈ ЗА ПОВРАТАК” И “СВ. НИКОЛА” У ПОСЕТИ КИМ

СРБИЦА БЕЗ СРБА

Током дводневне посете, екипа ИНФО Билтена, са представницима наведених удружења, обишла је северни и јужни део Косовске Митровице. Разговарали смо са представницима невладиних организација у јужном делу града, присуствовали мешовитој радној групи о повратку у Рудник и обишли повратнике у Ромској махали. Покушали од становника северног дела К. Митровице сазнати који их проблеми највише муче. Другог дана упутили смо се у Србицу, где смо присуствовали округлом столу посвећеном повратку у ову општину. Након обиласка Србице, пут нас је одвео до једина два села у којима је опстало српско становништво у овој општини, Бање и Суво Грло.

Крајем августа, када су летње жеге одбројавале своје последње тренутке у овој години, четворочлана екипа Уније упутила се у још једну од својих мисија, у циљу решавања проблема расељених лица. Пут Београд - Крагујевац - Рашка - К. Митровица већ увелико познат, административна граница

С представницима ДСИ у Ромској махали

кроз тесне улице према махали, морали смо да се вратимо у други део града, где су нас у новим просторијама сачekali љубазни представници ДСИ. Након пријатног разговора и размене искустава о раду Уније и ове организације, обишли смо Ромску махалу (шире о тој посети можете прочитати у тексту на странама 16. и 17).

По повратку из насеља свраћамо до зграде општине у јужном делу града, а потом журимо на састанак мешовите радне групе за повратак у Рудник, која се одржава у просторијама СВМ-а. Користимо прилику да сазнамо нешто више о овој организацији.

“Када смо 2001. године почели са радом било је тешко, јер је циљ наше организације зближавање заједница, док политички развој ситуације иде правцем који може само да повећа несугласице. Између осталог неки нас не воле, због тога што смо успели да превазиђемо многе препреке и да радимо као мешовита екипа. То је био охрабрујући пример и за заједнице, којима смо помогли да реализују разне пројекте

Зграда општине у јужној Митровици

такође. Све до моста на Ибру. Одатле, преласком на другу страну реке, иако нема физичких баријера (осећају се оне друге невидљиве), стижемо у јужни део К. Митровице. По већ унапред зацртаном плану долазимо до просторија НВО “СВМ”, партнерске организације удружења “Завичај за повратак” (ЗЗП) из Крагујевца. Ове две организације у сарадњи са општином Србица и Лутеранским светским савезом, већ трећу годину раде на процесу пројекта повратка расељених у село Рудник.

КРИВИМ ПУТЕМ ДО ДСИ-а

Састанак мешовите комисије за повратак у ово село, заказан је у поподневним часовима. Пре тога са једном од активисткиња СВМ-а упућујемо се пут Ромске махале где би требало да се налазе просторије митровачке канцеларије Данског савета (ДСИ). На нашу и њену жалост, након пробијања

Састанак мешовите радне групе за село Рудник

у правцу нормализације стања и побољшања међуетничких контаката и то не само у К. Митровици”, причају нам активисти ове мултиетничке НВО. Да се ова прича заснива на истинитим тврдњама уверили смо се само неколико минута касније, на састанку о повратку у Рудник.

ТРИ ГОДИНЕ БОРБЕ ЗА ПОВРАТАК У РУДНИК

Овај пројекат на једном месту окупио је и Србе и Албанце. И представнике локалних (албанских) власти из Србице и расељене, тренутно смештене у северном делу К. Митровице. Исто тако и њихове дојучерашње комшије Албанце из Рудника и Сувог Грла. Међутим, проблему као да се не назире крај. Упркос свих њихових напора, концепт документ за Рудник још није усвојен. Након дуге дискусије свако од учесника у расправи остао је при својим тврдњама.

Фатмир Баљај, општински службеник за повратак у Србици

За ручком, организованим у једном од албанских ресторана у јужном делу града, **Фатмир Баљај**, општински службеник за повратак у Србици, на српском језику објашњава нам историјат овог пројекта. Каже да је све почело још пре три године, када је ДСИ поднео концепт документ за повратак у Рудник, кога су освојили ОРГ и СО Србица. Седам месеци касније, наводно због незаинтересованости Срба за повратак, Данци одустају од пројекта. Нисмо се сложили с тим, наставља Баљај, па смо заједно са СВМ-ом из К. Митровице, ЗЗП-ом из Крагујевца и НВО “Прехија” из Србице, организовали међуетнички дијалог у Руднику, где су сви партнери, као и представници општине и 28 носилаца породичних домаћинстава, потписали меморандум за повратак у Рудник. Након тога, Лутерански савез је израдио концепт документ у септембру месецу 2006. године, који никако није успео да стигне на одобрење у Централном телу за разматрање пројекта. Тек након ургенције и састанка у Министарству за повратак и њихових препорука, ревидирали смо пројекат према коме би се требало изградити 25 српских кућа и као баланс компоненту пет албанских. Каква ће даља судбина овог документа бити знаће се средином септембра када ће Централно тело разматрати овај пројекат, прича нама Баљај.

Након ручка свако се разилази на своју страну, Срби

полако пешке преко моста, чини се још једном разочарани исходом састанка.

СВАКОДНЕВНИ ПРОБЛЕМИ МИТРОВЧАНА

Чекајући сутрашњи дан искористили смо прилику да увече прошећемо градом и разговарамо са његовим становницима. Они млађи жале се на оскудан ноћни живот, нешто старији на немогућност запослења, а сви заједно на проблем несташице струје и воде. Са овим последњим, слажу се становници и једног и другог дела града. **Мухамет Хисени** прича да им дуге редукције стварају и психичке проблеме, а **Мира Ковач** из северног дела кратко одговара да је ситуација ужасна. “Поред целокупне атмосфере у подељеном граду, то је додатна поражавајућа чињеница. Вода се даје Србици и Вучитрну, а ни ми је немамо довољно” тврди Мира. У још нечему се слажу две стране. Ни једни ни други, како смо чули, ни воду ни струју не плаћају редовно. За многе је пуно већи проблем незапосленост. У северној К. Митровици, девет хиљада људи чека на посао, многи од њих и са факултетском дипломом. Сналазе се како знају. Тако **Милош Вучинић**, дипломирани правник, већ седам година ради за 150 евра као радник обезбеђења у једној приватној фирми. Милош је расељено лице из Пећи, дипломирао је са просечном оценом осам. Каже да другог избора нема, јер од нечег мора да храни супругу и дете. Ипак, највише евидентираних има са средњом стручном спремом. Увече шетајући, од моста према северу, готово да се не може проћи од младог и мора се признати лепог света. Њима изгледа све наведено најмање смета.

ПУТ ДРЕНИЦЕ

Изморени путем, састанцима, шетњом, преноћиште проналазимо у мотелу “Бели двор”, преко пута Филозофског факултета. Ни бучна музика ни спарно време не сметају нам да заспимо. Сутра је нови изазов. Крећемо у Србицу, неки од нас по први пут.

Тачно у девет, по договору на мосту нас чека **Ружица Ђурић**, прогнано лице из Србице. Користи прилику да оде до општине да извади поседовни лист, а успут нам прича о свом страдању.

Србица, центар града

Са четворо деце и супругом, избегла је 13. јуна из Србице у Крагујевац, али се врло брзо вратила у К. Митровицу у једну од радничких барака. Сада има пристојнији смештај, али и жељу да се врати у Рудник одакле јој је супруг. О Србици не размишља. Тамо одавно више нема ни једног Србина, а тешко да ће их и бити. И пре рата било нас је нешто више од стотиња, прича Ружица и набраја села у којима су до пред рат живели Срби у овој општини. Данас их има још само у Сувом Грлу и селу Бање. Сви остали су протерани, многи нажалост, киднаповани и убијени, додаје она. Са магистралног пута К. Митровица - Пећ, скрећемо код Горње Клине и за неколико минута стижемо у Србицу. Ружица нам показује циглану, фабрику лутака и сећа се неких лепших времена када је као општински чиновник живела у овом граду. Води нас до свог стана. Није запоседнут, али је заузет, наводи Ружица. Поред општине и обданишта и преко пијаце стижемо до ресторана "Биничка Морава", како га Срби знају. Данас и он носи другачије име, једнако као и овај град кога Албанци сада зову Скендерај.

У СРБИЦИ НА ОКРУГЛОМ СТОЛУ О ПОВРАТКУ

У организацији НВО "Прехија" овде се одржава конференција о повратку којом председава **Хајриз Нуши**, потпредседник општине Србица. Нуши истиче да је општина сиромашна и да не може из буџета финансирати пројекте инфраструктуре. Сматра да је на подручју општине слобода кретања добра. Срби се ионако овуда не крећу, уосталом као ни друге мањинске заједнице.

Детаљ са округлог стола.

Фатмир Баљај, још једном истиче значај повратка у Рудник, а од других пројекта наводи концепт документ за село Кућице. Према њему, требало би да се гради 19 кућа, али, иако је усвојен на Централном телу за разматрање, није имплементиран јер примајућа заједница није пристала на повратак Срба док им се не асфалтира пет километара пута. Ашкалијске породице из Рујевца изразиле су жељу да им се изврши релокација реконструкције кућа, али општина им у томе није могла помоћи, рекао је Баљај.

Једини позитивни резултати забележени су у српском селу Бање, где је UNDP-SPARK програм изградио две куће и једну

у Мургу, у коју се преко UNHCR-а из Босне и Херцеговине вратио Албанац. Исувише скромно за једну општину. На крају састанка, на предлог представника удружења "Завичај за повратак", скуп је затражио од Централног тела за разматрање пројекта у Приштини да усвоји концепт документ за повратак у Рудник. Пролазећи кроз Србицу, искористили смо прилику да се фотографишемо у центру града код споменика Адему Јашарију. Истовремено, наша сапутница Ружица, успела је да од својих бивших колега добије поседовни лист, па се наша мала експедиција упутила у село Бање, надамак Рудника.

ОСТАЛИ И ОПСТАЛИ

Кривудавам излоканим путем од Рудника до Бања, стиже се за десетак минута. Некада су овде биле патроле KFOR-а, данас до центра села нисмо никога ни видели ни срели. У центру

Школа и амбуланта у селу Бање

амбуланта и просторије општинског координатора за Србицу. И док код др **Марија Станковића**, неколико стрпљивих бака чека на ред за преглед, од представника локалне самоуправе нема никога. Касније сазнајемо да су на путу, а ми прелазимо до суседне зграде у којој је смештена ОШ "Милун Јакшић". Наставни кадар и помоћно особље на челу с директором **Милосавом Ковачевићем**, срећује школу. Свеже окречена требало би да кроз неколико дана прими 37 ђака од првог до осмог разреда. Директор нам прича да имају четири компјутера, очекују још

Доктор Марио Станковић у ординацији

ПУТОПИС

шест од Међународне добротворне православне организације (ЮСС-а). Ова организација, на чијем челу се налази **Ненад Прелевић**, поклонила је школи агрегат и помогла опремање

Наставни кадар у основној школи

фискултурне сале са одређеним реквизитима. Укупно у склопу школе заједно с вртићем запослено је тридесет радника.

Ускоро нам се придржио и **Гордан Томашевић**, директор Техничке школе у Сувом Грлу. Прича да школа има 11 наставника и 28 ученика, који похађају два смера (машински техничар за компјуторско конструисање и хемијско технолошки техничар). У први разред уписано је четворо деце, а од 2000. године 30-ак ученика добило је дипломе средње школе. Неки од њих добили су посао у ова два села, а већина одлази на даље школовање у К. Митровицу, причају нам домаћини. Као највећи проблем истичу недефинисан начин финансирања горива за комби возило које превози ученике и наставно особље.

ПРЕЖИВЉАВАЊЕ

У селу имају продавницу и импровизовану кафану. Сувише мало простора за омладину. **Марина**, млада медицинска сестра у разговору са колегом Дејаном из удружења "Свети Никола", жали се на овакву ситуацију. Ипак, признаје, понекад с друштвом оде до К. Митровице, тек да осети како живи "нормални" свет. Нешто старији, више су окренути сточарству и пољопривреди. **Гроздан Јокић**, шумарски техничар, упркос свему, успео је да изгради нову кућу. Иако још увек није

Породично домаћинство Гроздана Јокића

завршена, даје много већи комфор од старе, у којој је живео са мајком, супругом и троје деце. Каже да у њиве не иде, иако му се чини да је ситуација сада опуштенија. "Можда баш и због тога не би требало", закључује Гроздан. Старија кћерка му је у Обреновцу, стажира, син Драган завршио је Вишу школу и чека посао, а најмлађа Данијела полази у осми разред. Управо се вратила с мора и одмара од дугог пута.

Љубинка Илић, показује постељину коју су изгризли мишеви

За разлику од породице Јокић, **Љубинка Илић** са два сина живи у условима из деветнаестог века. Трошна кућа само што се не сруши, а унутра земљани под. У две просторије, трагови мува, а Љубинка нам показује постељину коју су изгризли мишеви. Каже да нема ко да јој помогне и моли нас да "напишемо нешто о њеном случају". Живети у гету, у оваквим условима, представља више од храбрости. Или је то ипак само морање и голо преживљавање. Поздрављамо се с Љубинком, уз обећање да ћемо други пут доћи с камером, јер тешко је речима описати стање у коме живи породица Илић.

Изазећи из Бања, правимо још неколико фотографија. Мештани нам, по старом српском обичају, спремише крушке. За срећан пут, "ваља се", кажу.

Спуштајући се ка Руднику, са леве стране, издижу се скелети уништених српских кућа. Да ли ће Централно тело одобрити њихову реконструкцију? До даљњег ово питање остаје отворено.

Разрушене српске куће у Руднику

У ПОСЕТИ РОМСКОЈ МАХАЛИ У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ

ВРАТИО СЕ МАЛИ БРОЈ РОМА

Од укупно осам хиљада становника Ромске махале, колико их је, према незваничним подацима, било до 1999. године, тренутно их, у овом некада највећем ромском насељу на Космету, има око три стотине. Иако је већина, са којима смо разговарали, задовољна смештајем, највећи проблем представљају им егзистенцијална питања, односно немогућност запослења. Представници Данског савета за избеглице (ДСИ), који је носилац пројекта повратка у ово насеље, смештено уз десну обалу Ибра, истичу да је у овај пројекат, за сада, инвестирано 2,2 милиона евра и да су они за свој рад добили низ похвала.

Управо због те чињенице, причу о повратку у Ромску махалу, почели смо у просторијама ДСИ, смештеним у јужном делу К. Митровице. Љубазни домаћини **Беким Сахатчиу**, службеник за везу у митровачкој канцеларији ДСИ и **Градимиr Живковић**, грађевински инжењер, задужен за извођење радова, рекли су

нам да припреме за повратак трају већ пуне три године, а да су крунисане у марту месецу, усељавањем првих повратника.

ОПЕТ НА ПОЧЕТКУ

Све ромске куће након њиховог одласка биле су спаљене и уништене, тако да је обнова морала кренути од самог почетка. ДСИ је, како нам рекоше наши саговорници, био скептичан приликом уласка у овај посао, јер је, за сада, то једини урбани повратак расељених на Косово.

УНИЈА И ДСИ: МОГУЋНОСТ САРАДЊЕ КРОЗ АКТИВНОСТИ ЦХР-а

Председница УО Уније, **Доста Палић**, упознала је представнике ДСИ са активностима Уније. Истакла је да у оквиру Уније делује и Центар за хумане ресурсе (ЦХР) са седиштем у Београду, организација која у својим редовима окупља кориснике ромске популације. ЦХР би, према њеним речима, могао бити спона сарадње Уније и Канцеларије ДСИ у Митровици на побољшању улова повратка расељених у Ромску махалу.

БЕЗБЕДНОСТ НА НИВОУ

Безбедносна ситуација у Ромској махали је на завидном нивоу, изјавио је **Бесим Хоти**, портпарол КПС-а у Косовској Митровици.

“Једна полицијска патрола, мешовитог састава (по један Албанац и Ром), стационирана је у насељу двадесет четири часа. Исто тако, патрола полиције UNMIK-а, приликом вршења смене у Сувом Долу, редовно пролази кроз ово насеље, како би показала своју заинтересованост у случају евентуалног пружања заштите становницима насеља”, истакао је Хоти.

Роми повратници, али и представници Данског савета, истакли су да до сада није забележен ниједан међуетнички инцидент у насељу и да је безбедносна ситуација стабилна.

“Основни проблем са којим су се сусрели био је како пронаћи кориснике. Ишло је доста тешко, али смо захваљујући упорности и сарадњи са другим организацијама, пре свих ромским, у томе успели. Приоритет смо дали лицима смештеним у избегличким камповима. Коначно, прошле године у мају, расписан је тендер за 54 стамбене јединице, а први повратници вратили су се у мају месецу”, каже Беким Сахатчиу. “Саме припреме за повратак биле су изузетно тешке, пре свега, због катастарских честица. Неке куће биле су направљене на приватној, а друге на општинској земљи. Због тога је ДСИ радио само са оним лицима која су имала комплетну документацију. Други проблем је представљао и скућеност простора, тако да смо неке куће морали правити на спрат”, разјаснио нам је Градимиr Живковић, грађевински део пројекта.

Захваљујући донацијама Европске агенције за реконструкцију изграђено је 35 стамбених јединица у које су усељене 34 повратничке породице. Швајцарска хуманитарна организација СИДА донирала је 19 јединица, а у те просторе усељено је 16 повратничких породица, реферишу, укратко, наши домаћини.

КАКО ОПСТАТИ?

Непосредно по доласку, три месеца, сви становници насеља примали су хуманитарне и хигијенске пакете. Данас више није такав случај. Од хуманитарне помоћи ни трага. Инсистирало се на томе да уз помоћ ДСИ, повратници сами дођу до средстава за живот.

“Ми смо одмах интервјуисали мушкарце и тражили од њих да се изјасне којим би се занатима бавили, како би могли организовати типске радионице (за молере, браваре, куваре). По завршетку курса десетак лица је одбило понуђени посао, а двојица су пристали на то. Само на кратко, јер су већ након месец дана одустали”, наводи Сахатчиу. За разлику од овог негативног, наводи и нека позитивна искуства. Наиме, при давању новчане помоћи (грантови од 1200 евра) за куповину машина, опреме и других ствари помоћу којих би могли доћи до пристојне зараде, четрдесетак посто повратника је то урадило на прави начин. “Данци” у том погледу истичу породицу **Суље** и **Бајрама Татаревића**, која је локал у једној од стамбених зграда опремила билијарем, стоним фудбалом и

РЕПОРТАЖА

ДОЛАЗИ ЛИ И ТАДИЋ?

Када су вршене припреме за отварање кампа, представници Данског савета, замолили су повратнике да им помогну око уређења бине на којој ће се налазити званице.

- Да би их на неки начин мотивисали да нам помогну у томе, рекли смо им да долазе "главни шефови", **Јоахим Рикер**, шеф UNMIK-а, **Агим Чеку**, премијер косовске Владе и многи други узваници. Питање **Бајрама Хасанија**, једног од повратника у насеље, "Да ли долази и Тадић?", након тренутног изненађења, измамило је и осмехе на лицима присутних", испричао нам једну од анегдота из овог насеља Беким Сахатчиу.

плејстејшном и од зарађеног новца успевају да живе релативно нормално. Неколико породица узело је моторне тестере и сечом огревног дрвета долазе до финансијских средстава. Сахатчиу је истакао више специфичних примера. Тако су три породице затражиле да им се за вршење њихових делатности купе музички инструменти, једна породица узела је компјутер и видео камеру, а две су добиле комби, односно аутомобил за таксирање.

Ипак и овде је било негативних примера, наводе представници ДСИ. Тако су две породице добиле мултикултиваторе за сакупљање секундарних сировина, али су та средства продали. Било је још низ таквих случајева продаје, што су нам потвдили и сами припадници Рома приликом наше посете махали.

ТЕШКО БЕЗ ПОСЛА

Већина је задовољна смештајем, али на сваком кораку смо могли чути да нису добили онакву подршку каква им је обећана приликом разговора о повратку. Приликом посете породици **Хасани**, смештеној у троспратној кући у центру насеља, сазнали смо да су задовољни безбедносном ситуацијом. Егзистенцијалном нису. Кажу, посла нема, а од нечега мора да се живи. Представници удружења "Завичај за повратак" из

Крагујевца, који су заједно са нама обишли насеље, препознали су **Ајваза Хасанија**, једног од тројице браће из времена док је као расељено лице и живео у Крагујевцу. Ајваз је, по њиховим речима, био изузетно вредан и не бирајући послове зарађивао паре како би прехранио своју шесточлану породицу. Њихов отац, **Иљаз**, нажалост није доживео да се врати у махалу. Долазио је, средно папире, стигао да види темеље започете куће, али није дочекао њен завшетак. Непосредно по доласку

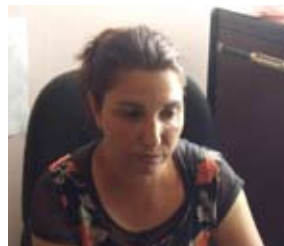
умрла му је и супруга, тако да сада, у новосаграђеној кући, живе њихова три сина са породицама.

ДА ШКОЛИ, НЕ УЛИЦИ

Деца им, као и осталим становницима насеља (њих око 40-ак), иду у школу у северном делу К. Митровице и наставу похађају на српском језику, а имају бесплатан аутобуски превоз. Међутим, према речима Сахатчиуа, велики број деце не похађа редовно школу и то представља проблем. "Интензивно школовање" је назив пројекта ДСИ којим ће ова организација помоћи деци да редовно похађају наставу, истичу представници ДСИ и наводе да су захваљујући разним донаторима, а пре свих Caritasу омогућили деци да похађају кампове, иду на море и међусобно се друже.

Управо приликом наше посете кампу, били смо у прилици да присуствујемо једној таквој активности. У организацији, швајцарске фондације "Terre des homes", а уз помоћ НВО "Ромска жена за ромске жене", пет дана ромска деца из насеља су се дружила са својим сународницима смештеним у избегличким камповима у северном делу Косова. **Артур Марку**, шеф ове швајцарске организације, у изјави за наш лист, похвално се изразио о овој акцији под геслом "ДА школи, Не улици", рекавши да би оваквих сусрета требало бити што више.

ДРУГА СТРАНА

Са њим се сложила и **Елизабета Бајрами**, координатор наведене ромске организације, иначе представница за цивилна питања за РАЕ у општини К. Митровица, са којом смо разговарали на њеном радном месту у згради општине у јужном делу града.

Иако јој је направљена кућа у насељу, није задовољна са квадратуром и површином и због тога она и њена породица не желе да живе у њој. Свакодневно путује из северног у јужни део К. Митровице и не осећа страх. Више је погађа што Роми у насељу не могу добити свој центар како би могли спроводити низ активности. Једна од њих је и радионица за шивање, тренутно смештена у колективном центру Чешмилуг. У овом центру, по њеним речима, смештено је 36 ромских породица, а у кампу Остероде њих 160 и сви живе у изузетно тешким условима. Каже нам, на крају, да ни ситуација у Ромској махали није онаква каквом је представљају НВО и општинске структуре, али због страха њени становници не желе о томе да јавно говоре.

АМБУЛАНТА

У центру Ромске махале захваљујући подршци Норвешке црквене помоћи (NCA) изграђена је амбуланта. Уторком и петком, у изузетно уређеном простору, када ординира лекар овде буде и по тридесетак пацијената, рекла нам је **Ремзија Драгај**, медицинска сестра, стално запослена у амбуланти. Каже да пацијенти могу користити и услуге лабораторије за основне биохемијске анализе (крв и урин), а да амбуланта поседује све лекове који се могу наћи и у градском Дому здравља.

KI POSETA ANDI ROMANI MAHALA KI KOSOVSKO MITROVICA

HARI ROMA IRINDEPE

Kotar ohto milje Roma so besle ki Roma mahala dji 1999. bers akana ko najbaro romano naselje ki Kosmet, isi jek trisel manusa. I ako but dzene so vakerdjam olenar na rovenpe ko khera najbaro problemi kerel olenge olengeri egzistencija, so nane te keren nisavi buci. O manusa kotar Dancki savet zako nasle manusa (DSI), kola lacharde o khera ki mahala, i irinde e mnausen uzali len lbar vakeren so ko akava projekto dzi akana dine love 2,2 milionja evra i so dji akana kerde akaja buci but manusa falinen len.

Bas adaleske, amari prica kotar iribe pocnindjam ko DSI kaj keren buci ko juzno kotar kotar i Mitrovica. O prhavdo manus

amaro domacini Bekim Sahatciu, sluzbeniko zaki veza ki mitrovacko kancelarija DSI i o Gradimir Zivkovic, gradjevinsko inzenjeri, zaduzime te keren pe o khera, vakerde amenge so trin bers kerde pe pripreme a tek ki mart o chon irinde pe prva manusa.

PA KO POCETKO

Sa o romane khera kana o manusa nasle tharde pe i peravde i adaleske sa morandile te keren kotar pocetko. DSI sar vakerde amenge amare domacinja, hine but skepticna kana hulile ki akaja buci, jel dji akana na hine iriba ko urbana thana ki Kosovo.

« Najbaro problemi hine sar te arakhen manusen so mangel te irinen pe. Hine but pharo, ali amaro zoraljipe i saradnja avere organizacijenca, najangle romengerenca ikljiljam ko agor. Prioriteti

UNIJA I DSI

I serutnji kotar UO Unija, **Dosta Palić**, upendjardja e DSI e bucenca kotar i UNIJA. Istaknindja so ko rami e UNIJA-koro isi i organizacija Centar za humane resurse (CHR) koja besel ko Beogradi, organizacija koja kerel buci e romenca. CHR saj sar oj vakerdja te ovel spona zaki saradnja maskar i UNIJA i DSI ki Mitrovica sar te lacharen pe o uslovja zako iriba ki Romani mahala.

BEZBEDNOST KO NIVO

Bezbednosno situacija ki Romsko maha si ko suzo nivo vakerdja o, **Besim Hoti**, portpraoli KPS-a ki Kosovskoo Mitrovica.

„Jek policijsko patrola, mesimi (po jek Albananco i Rom), besen ki mahala bisustar saca. Adjukha isto i patrola policijsko kotar UNMIK-o, kana keren pumari buci ko Suvoi Dol, redovno nakhen maskari mahala, sar bi pokazinela plji volja ako slucajno treba te zastitinel e manusen ki mahala vakerdja o Hoti.

O roma so irinde pe i o manusa kotar Danski savet vakeren so panda nijek problemi na hine ki etnicko osnova i situacija si sukar stabilno.

dinjam e manusenge so besle ko kampja. Konacno proslo bers ko maj o chon kerdjam tenderi zako 54 khera, a prva manusa irindepe ko maj o chon akava bers «vakerel amenge o Bekim Sahatciu. «O iribe hine but pharo, najangle e kherengere lila katastarska. Disave khera hine ki privato phu a disave ki opstinsko. Adaleske o DSI kerdja samo khera e manusenge kola hinelen sa o lila kotar thana. Dujto problemi kerdja o majbut than i adaleske disave khera morandjam te kera ko kaca, razprhavdja amenge o Gradimir Zivkovic, gradjevinsko inzenjeri.

Te zahvalina men zaki donacija kotar Evropska agencija za rekonstrukciju kerdje pe 35-andj khera kaj uselinde pe 34 familije. Svajcarsko humanitarno organizacija SIDA andja 19 khera, a ko adala prostorije uselinde pe 16 familije so irinde pe vakeren amare domacinja.

SAR TE DJIVDINA ?

Kana ale, trin chon, savore dobinde pakeca hrana i higijena. Akana vise nane. Inistirindja pe uzo pomoc DSI samo te aven djiko srestva zako zivoti

«Amen odma kerdjam intervju e mursenca i mangljam olen-dar te vakeren amenge savi buci mangen te keren, sar bi sikavaja olen (zako molerja, bravarja, kuvarja). Kana zavrsinde o kursja jek 10 manusa namangle te keren buci a duj djene pristaninde samo kratko vreme jel palo jek masek achavde i buci, vakerel o Sahatciu.

RROMANE

AVEL LI I O TADIC?

Kana završindjam o priprema buca te phrava o kampi, o manusa kotar Danski savet, zamolinde e romen so mangel te irinen pe te keren jek bina kaj ka aven o bare manusa.

-Te bilen dobinaja te pomogninen amen, vakerdjam olenge so ka aven o "glavna sefja" **Joahim Riker**, šefi kotar UNMIK, **Agim Čeku**, o premijeri kotar kosovski Vlada i avera bare manusa. Pucibe kotar **Bajrami Hasani**, jek kotar manusa so irinde pe hine "Da li avel o Tadić?", sare iznenadindjam amen trenutno a paladava sare asanjam", vakerde amenge jek anegdota kotar akaja mahala o Bekim Sahatčiu.

Zaki razlika kotar akava negativno, vakerel i o sukar iskustva. Kana dine pe love (grantja kotar 1200 evrja) te kinen pe masine, oprema i avera alaca savenca te keren buci i te aven djiki suzi zarada, saranda posoto irime manusa kerde ko pravo nacino. «Danci» sar suzo primeri istakninde i familija e **Suljaskeri** i kotar **Bajrami Tatarevic**, on ko lokali ko jek kher chivde bilijari, stona fidbalja i plejstesennja i kotar o love so len saj te djivdinen sukar. Disave familije lile motor na testere i chinibnaja o kasta saj te djivdinen. Sahatčiu vakerdja vise suze primerja. Adjukha trin familije mangle te kinen pe olenge instrumentja basalibnaske, jek familija Ilijka kompjuteri i video kamera, a duj lile kombi te taksirinen.

Ama i akate hine chelale primerja, vakeren amenge o prestavnica kotar DSI. Adjukha duj familije dobindje motokultivatorja te keden sekundarna sirovine, ali bikinde len. Hine panda asavke primerja so potvrdinde amenge i o roma kana hinjama olen-de ki mahala.

PHARESTE SI BIZI BUCI

Majbut si zadovoljno e kherenca, ali ko svako korako sajne te suna so na dobinde sar dogovorinde pe anglo iriba. Kana hinjama ki familija **Hasani**, koja besel ko kher so kerdo ko trin kaca ko centro ani mahala saznajindjam so o prestavnici kotar udruzenje «Zavičaj za povratak» kotar Kragujevac, kola hine zajedno amenca pendjarde e **Ajvazi** Hasanija, jekhe kotar trin prhalja kotar vreme kana besle sar nasle manusa ki Kragujevac. O Ajvazi si majbut vredno manus na birinel buci so ka kerel te sar te lel love te parvarel piri sove-manusengeri familija Lengero dad, o **Iljazi**, grevo na dodjakerdja te irinel pe ki mahala. Hine, sredindja o lila, dikhlja o temelji kana pocnindja pe o kher, ama na dodjakerdja te lacharel pe. Majangle anglo iribe i leskeri romnji mulji. Adjukha akana ko kher besen leskere trin chave olengere familijenca.

DA KI SKOLA, NA KI ULICA

Lengere chave, sar i averengere kotar mahala (majbut 40-da), djan ki skola ki severno rig ki Mitrovica. I sikhaven pe ki gadjikanji chib, a iegavel olel autobusi bizo love. Ama sar vakerel Sahatčiu, ama isi problemi so o chave na djan redovno ki skola. „Intenzivno školovanje“ si anav ko projekti kotar DSI koleja mangel akaja organizacija te pomogninel e chavenge te dzan redovno ki skola, vakeren amenge kotar DSI i navodinen so te zahvalinen pe bute donatorjenge a najangle ko Caritas so omogucinde e chavenge te djan ko kanpja, ko more i maskarpumende te druzinenpe.

Ki organizacija kotar svajcarsko fondacija „**Terre des homes**“, i uzo pomoc NVO „**Romska žena za romske žene**“, pandz djive o romane chave kotar mahala druzinde pe e chavenca so besen ko izbeglicko kampi ko severno delo ki Kosovo. **Artur Marku**, šefi kotar akaja švajcarsko organizacija, vakerdja amenge „**Da ki skola na ki ulica**“, akasavke akcije trebul te oven majbut.

AVER RIG

Olenca slozindja pe i **Elizabeta Bajrami**, koordinatori kotar i romanji rorganizacija, oj panda kerel buci ki opstina Mitrovica sar prestavniko zako manjine RAE ki juzno rig. I ako kerdja pe olake o kher ki mahala, nane zadovoljno soj cikno i adaleske oj i olakeri familija na mangel te besen ko adava kher. Svako djive phirel kotar severno ki juzno rig i nanela dar. Majbut la mucinel so nasci te dobinen jek centro kaj ka keren disave buca pumenge. Jek asavki si i te sikljon o djuvlja te siven, koja akana kerel buci ko cesmin lug. Ko akava centro 36 romane familije besen a ko kampo Osterode 160 familije djivdinen but pharesteste. Vakerel amenge ko krajo so ni ki mahala nane majsukar sar vakeren o NVO i o manusa kotar strukture e opstinakere, ali kotar dar na mangel te vakeren javno.

AMBULANTA

Ki romani mahala so pomozisarda i Norveško khangerutni pomoc (NCA) vazdindja pe ambulanta. Utorkom i petkom, ko majsukar uredime prostori akate kerel buci o doktori akate isi i

pe tijanda pacientja, vakerdja amenge, **Remzija Dragaj**, i medicinsko phen koja kerel buci stalno ki ambulanta. Vakerel amenge so o pacientja saj te koristinen olengere usluge zako osnovna biokemiske analize (rat, muter), i ambulanta isi la sa o lekja kola isi i ko dom zdravlja ko foro.

ПРИЗРЕНСКО ПРАВОСЛАВНО ГРОБЉЕ

ОДРЖАВАЊЕ ГРОБНОГ МЕСТА 20 ЕУРА ГОДИШЊЕ

У неколико задњих бројева, информисали смо вас о акцији чишћења призренског православног гробља. Након протеклих киша, растиње на призренском гробљу је поново почело да буја. Представници удружења "Свети Спас" су након задњег обиласка гробља добили информацију од директора "Хигијене", предузећа које се бави одржавањем гробља, да ће они одржавати главне стазе по гробљу, али не и гробна места. Интерно расељена лица, заинтересована за одржавање гробних места, могу са "Хигијеном" склопити уговор о одржавању. Одржавање на годишњем нивоу ће стајати 20 еура. За све додатне информације заинтересовани се могу обратити "Хигијени" Призрен, или сарадницима удружења "Свети Спас" на телефон **011/ 2686-161**. (З. Маврић)

СУВА РЕКА

УРЕЂЕЊЕ ГРОБЉА

На задњем састанку Општинске радне групе у Сувој Реци, присутни су обавештени да ће OSCE отпочети са реализацијом новог пројекта "Рехабилитација православног гробља у општини Сува Река". ОМик и општина су имплементациони партнери OSCE-а. Укупан износ овог пројекта је 18.000 еура, од чега ће ОМик учествовати са 8.000 еура, а општина са 10.000 еура. Гробље у Сувој Реци је смештено у близини зграде општине, а општина је задужена

и за одржавање гробља убудуће. Како пројекат обухвата чишћење гробља, ограђивање и оправку стаза унутар гробља, **Шући Кучи**, општински службеник за повратак, позвао је расељене заинтересоване за поправку споменика и гробних места, да се обрате канцеларији општинског службеника за повратак, како би се договорили око предузимања мера за оправку. Као једну од могућности, господин Кучи предлаже и долазак заинтересованих како би сами учествовали у оправци или надгледању оправке. Шире информације могу се добити на телефон општинског службеника за повратак Сува Река **029/ 71-035**.

Златко Маврић

У ОРГАНИЗАЦИЈИ MICROFINS-A

БЕСПЛАТНА ОБУКА ЗА 11 ЗАНИМАЊА

MicroFinS, невладина организација, основана децембра 2000. године, као прва локална микрокредитна организација, специјализована је за пружање помоћи и подршке најугроженијим слојевима друштва и то првенствено избеглим и расељеним лицима и локалном социјално угроженом становништву, са посебним акцентом на помоћ припадницима ромске популације и самохраним родитељима.

Поред микрокредитирања MicroFinS има дугогодишње искуство у организовању разних видова бесплатних обука. Едукацијом најугроженијих слојева становништва повећавају се његове шансе да нађе запослење и на тај начин оствари зараду.

У 2007-ој пројекат бесплатних обука намењен је расељеним лицима са Косова и Метохије и обухвата 11 различитих занимања:

курс за фризере, курс за пекаре, курс за ПВЦ столарију, курс за керамичаре, курс за молере, курс за конобаре/бармене, курс за куваре, курс за маникир и педикир, курс за централно грејање, курс за водоводне инсталације и курс за ковано гвожђе и браварију.

Термини обука су флексибилни, а ради се у малим групама (3-8 полазника). На крају обуке полазници који савладају наставни програм и редовно похађају обуку добијају диплому о похађању курса.

Овим путем позивамо све заинтересоване да се због ограниченог броја места благовремено пријаве на бројеве телефона: **011/ 2083- 698, 2083- 688, 2083- 689.**

(С.И.)

ЗАВИЧАЈНЕ РАНЕ И МЕЛЕМИ (ИЛИ) PRISTINA FOREVER

Често нисмо свесни колико нам нешто, или неко значи у животу, све док га не изгубимо. Када је завичај у питању онда је то посебан осећај напуштености, беспомоћности и очајничке потребе да га сачувамо на неки начин.

Приликом својих честих одлазака за Приштину, током ових осам година, увек имам радостан осећај што сам ту. Сада, после пет дана узастопног долажења, не могу да дефинишем да ли је надвладало осећање да се сигурно, али лагано враћам, да ли помисао да сам се заправо вратила, или осећање да никада нисам ни отишла из свог града.

Имали смо састанак Општинске радне групе за повратак и у два дана, на крају недеље се вратили.

У село свога оца које је на само три километара од Приштине одлазила сам као дете када се брало грожђе или када ме је баба водила у госте... Касније, све ређе, о свадбама и сахранама. Рођаци су долазили у град, различитим потребама код нас... Из овог села се Срби нису селили. Сада, кад сам остала без родитељске куће у Приштини и без стана у коме сам живела са породицом, када одем у Завичај, ја заправо идем у Лапље Село. Своје село више него што је то икада раније било.

Када је требало у понедељак да кренем поново, да се у уторак вратим, да бих у четвртак и петак поново била у саставу групе за "Иди-види" посету, моја мајка је практично размишљала: "Зашто се враћаш за једну среду, видиш колике су врућине... Остани до краја недеље".

У уторак, после састанка, већ сам имала своје време кроз свој град. Ушла сам у неколико продавница, купила неке ситнице и отишла до мојих пријатељица и бака које живе у Приштини и око поднева се окупљају у Центру за мир и толеранцију. Већ га и оне саме зову по скраћеници енглеског назива "Си-Пи-Ти". Радујемо се сусрету и размењујемо новости. Бака Вука, Госпава Ивановић, коју је недавно претукао млад комшија, прича ми како је све било, како су је обилазили многи и какве још све недаће има.

Сутрадан сам имала у плану да у катастру извадим поседовне листове за њиве које имамо у селу. Од Лапљег Села до Грачанице и натраг путујем по систему "наићи ће неко познат", или ме возе рођаци, а до Приштине и натраг имам мало више проблема ако се не уклопим у време одласка службеника Канцеларије за повратак и заједнице у Грачаници... У среду сам стопирала старији брачни пар који ме је возио до "кружног тока"... Кроз град, до општине, ушла сам у градски аутобус. Нисам имала много времена да бих препешачила, а и била је сува, жестока врелина... У аутобусу жена се померила да седнем, кондуктер ми је наплатио карту, без речи... Чини ми се да су сви гледали у мене, а ја нисам ни у кога.

У катастру нисам завршила, али ми је службеник на шалтеру љубазно објаснио све што ми је потребно од документације да донесем. У четвртак обележавамо нашу летњу славу, Светога, са нагласком на други слог, како кажу Косовци, Св. Ранђела па сам изјутра рано пошла у сеоску цркву да упалим свеће. На гробљу сам пронашла гроб своје бабе, тетке, свих шест гробова на које стрина мога оца поставља хлеб, вино и шећер

о задушницама... Није случајно да сам тога дана стигла и на гроб свога оца, на гробљу у Приштини, које је зарасло у траву и коров. Једва смо се провлачили кроз трње. Били смо и испред наше цркве у Приштини, спаљене у марту 2004. године, па обновљене, али сада празне, без свештеника.

Мислила сам да сам постала јака и да сам све своје сузе исплакала у првим годинама враћања. Али кад год се сетим слике затворене цркве на празник, сузе ми навиру на очи и грло ми се стеже.

"Иди – види" посета за мене још увек није могућа ни после осам година. За друге жене из групе од једанаесторо Приштеваца значила је разочарење, збуњеност и обавезно сузе. За мушкарце грч и занемелост. Али за све подједнако не одустајање од свог.

У петак сам из Грачанице стопирала возило са ознакама међународне мисије. Два мушкарца су готово отишла не обазирјући се на мене, али су ипак стали. Говорили смо на енглеском. Када смо већ били на Ветернику, млађи мушкарац ме је питао, зашто сам им се обратила на енглеском. Одговорила сам да личе на странце, а и возило је са ознакама... После мале паузе питала сам на српском "Што питате, јел нисте?" "Косовски Албанци...", одговорио је. Наставили смо да разговарамо на српском док нисмо стигли до општине. Поново сам ишла у катастар и поново ми документа нису била потпуна, али ме је службеник позвао да уђем у канцеларију преко реда.

Састанак нас једанаесторо и пуно представника локалне власти и представника међународних институција и организација је поново био делић борбе за своје, али опет безнадежан, за свакога од нас појединачно, јер је имовина отета свакоме на другачији начин. Добијамо уопштене и формализоване одговоре, али имамо чврсту одлуку да дођемо опет и опет...

Пронашла ме је и рођака Јадранка. Њена баба и мој деда били су брат и сестра. Нити је мој отац упамтио свога оца, нити њен отац своју мајку. Ми, са негде дубоко измешаном крвљу, уживамо у дугим причама и шетњама.

Док им родитељи раде у мисији УН, као британски држављани, Јадранка чува девојчицу по имену Сама и дечака Педрама, чији су родитељи Авганистанац и Пакистанка. Симпатично је како трогодишња девојчица црних очију и белих зуба, савршено говори српски, а једногодишњи Пера, како га зову, сриче имена деце Тијана, Биљана, Ненаде... И обожава их.

"Тешко ће ни бидне кад ги одведу, много смо се навикли на њих", каже баба Драгица, док у рано јутро пијемо кафу у дворишту пуном разног цвећа. Она и деда су већ залили башту са поврћем и нахранили свиње. Жалећи се на сушу и испуцалу земљу, она збори, више за себе

"Бацим у диње кофу воде, не знам де отидне- опет све суво..."

(Аутор текста је Радмила Вулићевић –Тодић, председница удружења "Срећна породица.")

УНИЈА НА ЕХИТ-у

Нови Сад, Петроварадинска тврђава, ЕХИТ фестивал, престоница забаве. ЕХИТ-фест био је од 12. – 15. јула домаћин за 200.000 људи са свих страна света, окупљених ради дружења, забаве и добре музике.

Настао из бунта, Noise Summer Fest, Exit Fest, Exit 2000. године, као отпор наметнутој владајућој, културолошкој идеологији, нулти ЕХИТ одржан је на травњаку између Филозофског факултета и Дунава, да би прерастао у највећи музички фестивал у јужној Европи. Следеће године, фестивал се сели на Петроварадинску тврђаву... остало је историја, културни феномен.

Штанд УНИЈЕ

На ЕХИТ-у су били: Iggy Pop and the Stooges, Stereo MC s, Roni size, Massive Attack, Moloko, Peaches, Disciplin a Kitschne, Психомодо Поп, КУД Идијоти, Bestie Boys, Шабан Бајрамовић. На

Преношење искустава

ЕХИТ-у можете пратити представе/перформансе, презентације, филмове, трибине, предавања, посетити Сајам НВО...

ЗАХВАЛНОСТ

УНИЈА је за учешће на Ехиту подржана од стране UNMIK-а и "Грађанског пакта за југоисточну Европу", који је обезбедио потребан простор и акредитације за учеснике. Представник UNMIK-а **Ћанфранко Дерамо**, посетио је штанд УНИЈЕ и оценио акцију учешћа на Ехиту веома ефективном. Наше пратеће проблеме, техничке природе, решила је **Оља Хома**, координаторка кампање за либеризацију визног режима при "Грађанском пакту за југоисточну Европу", па јој и сада кажемо ХВАЛА!

Учешће на овогодишњем ЕХИТ-у узела је и 81 НВО, међу којима и УНИЈА. Најмлађи чланови ове организације искористили су прилику да презентују рад Уније, укажу на проблеме расељених и размене искуства са колегама из невладног сектора.

Из неформалног разговора са младима на ЕХИТ-у, стиче се утисак да је информисаност по питању расељених са Косова, међу странцима, апсолутна непознаница, 80% омладине из Србије, старијих од 20 година, није упознато са постојањем и проблематиком ИРЛ, а након дате дефиниције ИРЛ, чак 40% испитаних није могло да нам одговори на питање: "Ко су ИРЛ у Србији?". Сви саговорници, чак и из иностранства, у одређеној мери, су упознати са дешавањима на Косову и Метохији.

Према резултатима анкете спроведене на ЕХИТ-у, велики број младих жели волонтерски да се укључи у рад НВО, како би на неки начин олакшали проблеме са којима се суочава друштво у Србији, али, како кажу, до сада нису имали прилике

Фотографија за успомену

за тако нешто. У Војводини, где има најмање ИРЛ, постоји велика заинтересованост младих да се укључе и помогну у решавању проблема својих вршњака, ИРЛ. Већина младих истичу да иницијатива тог типа у њиховом граду није било. Велики број нема предрасуда и спреман је да сарађује, дружи се и комуницира са вршњацима на Косову, без обзира на етничку припадност.

На ЕХИТ-у били, вредно радили, добро се провели и текст написали:

Јелена Матовић, Горан Палић и Иван Вулићевић.

Сусрет генерације

ОБЈЕКТИВ

Ромска махала у Косовској Митровици
Крајем 1999. године...

...и данас, август 2007. год.

Акција "ДА школи, НЕ улици"
Ромска махала, Косовска Митровица, август, 2007. год.

Руџица Ђурић, расељено лице из Србице и Бранко Недељковић
из удружења "Завичај за повратак" у центру Србице,
август, 2007. год.

Српско село Бање у општини Србица
август, 2007. год.

Гроздан и Рајна Јокић са шесточланом породицом нису
напустили село Бање

Фото: Ж. Ђекић

ДЕЦА ИЗ КОЛЕКТИВНОГ ЦЕНТРА “ РАДИНАЦ” ЗАХВАЉУЈУЋИ ЉУДИМА ДОБРЕ
ВОЉЕ ПОСЕТИЛА ЗОЛОШКИ ВРТ У БЕОГРАДУ

СА ОСМЕХОМ НА ЛИЦУ

У колективном центру ОРА “Радинац” у Смедереву, тренутно је смештено 220-оро деце школског узраста од I до VIII разреда основне школе.

Удружење “Божур” је, са својом волонтерком **Машом Лесковац**, а уз договор са **Слободаном Аџићем**, управником КЦ “Радинац”, одлучило да малишане, средином јула, поведе на једнодневни излет у Београд, у посету Золошком врту.

У сусрет је, наравно као и увек, изашао господин **Вук Бојовић**, директор ове установе и омогућио бесплатан улаз, како за све малишане тако и за њихове пратиоце.

Овај једнодневни излет је најмлађе становнице КЦ “Радинац” подсетио да нису заборављени и да поред свих недаћа са којима су принуђени да се свакодневно сусрећу, постоје људи великог срца који мисле о њима.

Дан пун смеха, радости, несташне дечије граје, на тренутак их је из стварног живота одвео у

бајку. Бајку која је трајала само један дан, али која ће остати у њиховим срцима и сећању да дуго причају о томе. А нама је драго што смо успели да вратимо осмех на дећа лица, са надом да ће и њиховим патњама убрзо доћи крај и да ће њихова лица тај осмех све чешће красити.

Ивана Милуновић

ХВАЛА ДОНАТОРИМА

Ову акцију су својим донацијама подржали:

Предузећа “Ласта” Београд и Смедерево, бесплатним превозом, “Авала - Ада” д.о.о. Београд, пакетима са храном, СУР “Буцко” Београд, соковима, док је “Фиера Промо” Београд обезбедила качкете за све учеснике ове акције

Чланице Уније

Божур - Смедеревска Паланка, Првог српског устанка 109, тел. 026-313-893, e-mail: bozur@verat.net

Глас Косова и Метохије - Београд, Скадарска 40а/II, тел.: 011/322-99-18, e-mail: gkim@eunet.yu, www.glskim.co.yu

Завичај за повратак - Крагујевац, Душана Дугалића 47, тел. 034/362-376, e-mail: zavicpo@infosky.net

Зора - Светог Саве 6- Беране, Тел/факс: 087/234-200, e-mail: zora_nvo@cg.yu

Југ - Краљево, Цара Душана 27/39, тел. 036/323-220, факс. 036/320-430, моб. 064/612-79-66, e-mail: agrkovic@yahoo.com

Свети Никола - Ресавска 33- Београд, Тел/факс: 011/32-32-620, e-mail: svnikola@scnet.yu

Свети Спас - Београд, Балканска 25, тел. 011/2686-161, e-mail: svetspas@eunet.yu, www.svetispas.org

Срећна породица - Ниш, Душанов Базар, купола, локал 223, тел. 018/257-184, e-mail: vulicevicr@bankerinter.net

Центар за правну заштиту - Београд, Балканска 25, Тел/Факс: 011/2686-161, e-mail: rprotect@eunet.yu

Центар за хумане ресурсе - Сутјеска 318/е Котеж – Београд, Тел/фах 011/ 715-762, e-mail: chrbgd@eunet.yu

Унија - Канцеларија у Београду - Крунска 15, тел: 011/324-5410, 323-1005, 303-5392; Факс: 303-5393
e-mail: unijakm@eunet.yu, www.unijairl.org

ИНФО БИЛТЕН - Главни и одговорни уредник: **Жељко Ђекић**; Уређивачки одбор: **Бранислав Скробоња** (председник), **Гордана Ђекић** и **Раде Ђирић** (чланови); Технички уредник: **Зоран Ђуричанин**; Насловна страна: **Жељко Ђекић**
Адреса редакције: Крунска 15, 11000 Београд, тел/факс: 011/323-1005; Факс: 303-5393; e-mail: unijakm@eunet.yu
Штампа: “Флеш”, Земун; Тираж: 5000 примерака; Бесплатан примерак; ISSN 1820-3531, COBISS.SR-ID 117382153